

การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยภูมิปัญญา กลุ่มชาติพันธุ์แลนแตน บ้านน้ำดี สปป.ลาว

ธัญลักษณ์ แซ่เลี้ยว^{1,*} และ ทองใบ สิริไล²

¹สำนักวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57100

²วิทยาลัยครูหลวงน้ำทา เมืองหลวงน้ำทา แขวงหลวงน้ำทา สปป.ลาว 03000

*ผู้เขียนหลัก อีเมลล์: liuyulan_luck@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์แลนแตนบ้านน้ำดี เมืองหลวงน้ำทา แขวงหลวงน้ำทา สปป.ลาว และศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเก็บข้อมูลจากงานภาคสนาม การอบรมสัมมนา การศึกษาดูงาน การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ผลวิจัยพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์แลนแตนมีศักยภาพและภูมิปัญญาในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในระดับหมู่บ้าน ทั้งด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว การแบ่งปันกิจกรรมร่วม และผลประโยชน์ รวมทั้งการปรับใช้ศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติ

องค์ความรู้ต่อสิ่งแวดล้อม สังคมวัฒนธรรม และจารีตประเพณีเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ไปสู่ระดับต่างๆ และหมู่บ้านมีอิสระเสรีในการบริหารจัดการชุมชนให้สามารถขับเคลื่อนไปในทิศทางของการพัฒนาและสามารถรองรับทิศทางการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันได้ แต่ด้านความเป็นเอกภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวยังมีจุดอ่อนหลายประการที่ชุมชนยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มศักยภาพและต้องพึ่งพิงหน่วยงานภายนอก แนวทางการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในแขวงหลวงน้ำทา สปป.ลาว ควรเป็นการท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้ และเป็นเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ซึ่งเน้นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและผู้ถูกท่องเที่ยว เช่น การเข้าไปเยี่ยมชมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมการทอผ้า ปั่นฝ้าย ย้อมผ้า และการทำกระดาษจากเยื่อหน่อไม้ รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์แลนแตนจึงมุ่งเน้นการเรียนรู้วิถีชีวิตแบบเรียบง่ายผ่อนคลาย หรือการเรียนรู้วิถีการผลิตอาหารปลอดภัยและเศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิตที่เรียบง่าย และเป็นวิถีการผลิตแบบธรรมชาติของคนในพื้นที่

คำสำคัญ: สปป.ลาว บ้านน้ำดี การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ภูมิปัญญา กลุ่มชาติพันธุ์แลนแตน

Cultural Tourism Management by the Local Knowledge of Lantan Ethnic Group, Nam Dee Village, Lao PDR

Thanyalak Saeliao^{1,*} and Thongbay Sivilay²

¹Faculty of Social Science, Chiang Rai Rajabhat University, Muang District, Chiang Rai Province, Thailand 57100

²Luang Namtha Teacher College, Luang Namtha Province, Lao PDR 03000

*Corresponding author's E-mail: liuyulan_luck@hotmail.com

Abstract

The study investigates the cultural tourism management of Lantan ethnic group in Nam Dee village, the province of Luang Namtha, Lao PDR, and explores the cultural tourism network of the ethnic group. The research employs qualitative research methodology approach and Participatory Action Research (PAR) which includes a field study, in-depth interviews, participant observation, field notes, and training. The results of the research signify the potential and wisdom in cultural tourism management of Lantan ethnic group at the village level. Their capabilities are observed in various aspects: 1) tourism management, 2) activity and profit sharing, and 3) the applications of

natural resource management, knowledge on environments, social norms, local customs and culture, all of which lead to relationships with others at different levels. The community management is independent as long as it keeps the community moving forward and learning to adapt to the changes in contemporary world. However, in terms of unity in tourism management, the community has its weaknesses for being unable to fully self-function, and having to overly rely on outsourced organizations and external agencies. The development guidelines for cultural tourism network of ethnic villages in Luang Namtha, Laos PDR suggest to be an educational tourism and cultural exchange networks in which a learning community emerges between the tourists and the locals. For instance, a tour group visits the village and observes the local ways of life, fabric weaving, spinning, dyeing, and bamboo pulp paper making processes. For cultural tourism activities, it is emphasized that the Lantan ethnic group focuses on living a slow life, eating clean food and running green economy, from which the visitors learn a simple lifestyle and the green way of local productions.

Keywords: Laos PDR, Nam Dee village, Cultural tourism, Local knowledge, Lantan ethnic group

บทนำ

แขวงหลวงน้ำทาเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในฐานะเป็นแขวงระดับแนวหน้าของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของประเทศ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวตามยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศ ซึ่งเป็นพื้นที่แห่งการลดปัญหาความยากจนระดับประเทศ และยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านความหลากหลายทางชีวภาพ และพันธุ์พืช อันมีผลงานชัดเจนถึงความสำเร็จของการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับการลดปัญหาความยากจน รวมทั้งการปกป้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติ โดยต้นแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ประชาชนมีส่วนร่วมที่พัฒนาขึ้นโดยโครงการร่วมมือระหว่างองค์การยูเนสโก-องค์การท่องเที่ยวแห่งชาติ หรือโครงการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์น้ำห่า ที่จัดตั้งตั้งแต่ปี ค.ศ. 1999 โดยการสนับสนุนของรัฐบาลนิวซีแลนด์ จนกลายเป็นต้นแบบมาตรฐานและเป็นที่รู้จักในองค์การจัดตั้งระดับสากล ในส่วนการแก้ไขปัญหาความยากจนและการนำใช้ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืน ที่ได้รับใบรับรองจากภาคส่วนต่างๆ เช่น ปี ค.ศ. 2001 ได้รับใบรับรองจากองค์การสหประชาชาติ จากสายการบินของอังกฤษ และปี ค.ศ. 2006 ได้รับใบรับรองจากองค์การอิเวเตอร์ขององค์การสหประชาชาติ

องค์การอนุรักษ์สากลให้นิยามการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ไม่ทำลายธรรมชาติ ท่องเที่ยวเพื่อการชื่นชม และเรียนรู้คุณค่าของธรรมชาติและวัฒนธรรม ส่งเสริมการอนุรักษ์ ลดทอนผลกระทบทางลบให้น้อยที่สุด พร้อมทั้งตอบสนองผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ประชาชนท้องถิ่น ข้อมูลศูนย์สถิติ ปี ค.ศ. 2005 แขวงหลวงน้ำทา สปป.ลาว ระบุว่าการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในแขวงหลวงน้ำทาประกอบด้วย การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและการโฆษณาประชาสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ และรูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้แก่ผู้กำหนดนโยบาย ภาคธุรกิจและประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ จากนั้นจึงกำหนดนโยบายและสร้างระเบียบการปกป้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์

ข้อมูลศูนย์สถิติปี ค.ศ. 2005 แขวงหลวงน้ำทา สปป.ลาว ระบุว่า นับตั้งแต่มีการริเริ่มพัฒนาการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ประชาชนมีส่วนร่วมมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1999 ถึงปัจจุบัน บ้านน้ำดี แขวงหลวงน้ำทา สปป.ลาว ถือเป็นหนึ่งในจำนวนกว่า 50 หมู่บ้านที่เข้าร่วมในงานบริการท่องเที่ยว และจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยบ้านน้ำดีเป็นหนึ่งในหมู่บ้านท่องเที่ยวของแขวงหลวงน้ำทา สปป.ลาว ที่นำเอาองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาทางชาติพันธุ์มาปรับใช้กับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ทั้งในรูปแบบของการเที่ยวชมธรรมชาติ เดินป่าชมน้ำตก รวมทั้งวิถีชีวิตและวัฒนธรรมทางชาติพันธุ์แลนแตนที่ถือ

เป็นเอกลักษณ์สำคัญของแขวงหลวงน้ำทา นอกจากนี้ บ้านน้ำดียังมีความเหมาะสมทั้งความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม สภาพทางภูมิศาสตร์ของที่ตั้งหมู่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงการขยายตัวทางเศรษฐกิจการค้าและการตัดถนนเพื่อขนส่งสินค้าจากจีนลงมาสู่ตลาดลาวและอาเซียนบนเส้นทาง R3A (ถนนคุนหมิง-กรุงเทพฯ) ซึ่งแขวงหลวงน้ำทาเป็นเส้นทางผ่านไปยังประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง ทำให้เศรษฐกิจของแขวงหลวงน้ำทาเพิ่มสูงขึ้น แม้จะไม่รวดเร็วมากนักแต่ก็มีการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

แขวงหลวงน้ำทาได้ริเริ่มพัฒนาการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ประชาชนมีส่วนร่วม โดยมีรายการท่องเที่ยวธรรมชาติประมาณ 30 กว่ารายการ และการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน จำนวนกว่า 50 หมู่บ้านที่เข้าร่วมในงานบริการท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้แผนกท่องเที่ยวแขวงหลวงน้ำทาจึงได้รับการประกาศตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ ในวันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ. 2007 เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง บ้านน้ำดีได้รับการจัดตั้งจากแผนกท่องเที่ยวแขวงฯ ให้เป็นหมู่บ้านหนึ่งในแผนการท่องเที่ยว และได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้บรรลุเป้าหมายการเป็นหมู่บ้านแห่งการท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดการทำงานร่วมกันด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

บ้านน้ำดีได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวจากแผนกท่องเที่ยวแขวงฯ โดยได้ร่วมกับคณะกรรมการมาธิการพรรค และอำนาจการปกครองเมืองขยายการจัดตั้งไปยังเมืองต่างๆ ประกาศการจัดตั้งห้องการท่องเที่ยวของเมืองต่างๆ ขึ้น โดยบ้านน้ำดีเป็นชุมชนต้นแบบด้านการท่องเที่ยวของแขวงหลวงน้ำทาที่ได้รับผลให้เกิดการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง โดยแผนกท่องเที่ยวแขวงฯ ได้รับการกำกับดูแลอย่างใกล้ชิดจากคณะกรรมการมาธิการพรรค และอำนาจการปกครองเมืองหลายภาคส่วน ซึ่งจากเดิมธารน้ำตกเป็นเพียงลำห้วยเล็กๆ ที่มีน้ำไหลผ่าน มีสภาพแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ ก็ได้รับการจัดสถานที่ให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ดีความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภายใต้การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ดูเหมือนว่าจะนำมาซึ่งความสัมพันธ์และความเข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้น เพราะการปรับเปลี่ยนกฎระเบียบการเดินทางภายในกลุ่มประเทศอาเซียน ที่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวซึ่งถือหนังสือเดินทางของประเทศสมาชิกอาเซียน สามารถเดินทางไปยังประเทศต่างๆ ภายในอาเซียนได้โดยไม่ต้องขอวีซ่า การปรับระเบียบปฏิบัตินี้กล่าวได้ว่าเป็นกฎเกณฑ์สำคัญที่ส่งผลต่อความเข้าใจซึ่งกันและกันภายในอาเซียนด้วยตนเอง ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงมีความสำคัญทั้งในมิติเศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรม แต่โจทย์ใหญ่ของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน อาทิ สปป.ลาว คือ ภายใต้ความร่วมมือของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน กลุ่มชาติพันธุ์ในฐานะเป็นฐานการ

ผลิตของอุตสาหกรรมวัฒนธรรมหรือการท่องเที่ยว จะมีศักยภาพ และขีดความสามารถรองรับนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลกได้หรือไม่ อย่างไร หรือรับมือกับการเปลี่ยนแปลงบนพื้นฐานของศักยภาพ ภูมิปัญญาหรือต้นทุนทางสังคมวัฒนธรรมที่เข้มแข็งได้อย่างไร

งานวิจัยนี้ จึงศึกษาภูมิปัญญาชาติพันธุ์และแผนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายใต้การเติบโตของอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวในแขวงหลวงน้ำทา สปป.ลาว รวมทั้งศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่สอดคล้องเหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่ไม่ทำลายต้นทุนทางสังคมวัฒนธรรม และไม่ทำลายศักยภาพและ ภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ แต่เป็นการเสริมสร้างความมั่นคง ความมั่งคั่ง ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรมของ กลุ่มชาติพันธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

กรอบแนวคิดหลักของงานวิจัยนี้คือ การท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมเป็นเวทีหรือพื้นที่ทางสังคมที่เปิดโอกาสให้ชาวบ้านกลุ่ม ชาติพันธุ์ได้ทบทวนศักยภาพและภูมิปัญญาการจัดการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม รวมทั้งการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้การจัดการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตลอดจนการเป็นผู้ประกอบการ อุตสาหกรรมวัฒนธรรมที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและเป็นรูปแบบ เฉพาะตนที่สอดคล้องกับความเป็นชุมชนชาติพันธุ์ นโยบายรัฐและ ประชาคมอาเซียน

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและเก็บรวบรวมข้อมูล ภาคสนามด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบ มีส่วนร่วม ทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูล การสังเกตการณ์ แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ การประชุม และเวทีแลกเปลี่ยนกลุ่มย่อย ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย ผู้นำชุมชน 5 คน ชาวบ้านในพื้นที่เป็นผู้ชาย 5 คน ผู้หญิง 10 คน คณะกรรมการและสมาชิกที่ดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน 10 คน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวของแขวงหลวง น้ำทา 3 คน รวม 33 คน โดยคัดเลือกหมู่บ้านแบบเจาะจงกับ หมู่บ้านที่มีประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นพื้นที่ เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามคือ บ้านน้ำดี เมืองหลวงน้ำทา แขวง หลวงน้ำทา สปป.ลาว

กระบวนการวิจัยและแสวงหาแนวทางในการพัฒนา เครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นแรก รวบรวมศักยภาพหรือองค์ความรู้ภูมิปัญญาที่ สามารถนำไปพัฒนาเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวหรือเอกลักษณ์ เฉพาะของพื้นที่ เป็นขั้นตอนแรกของการศึกษาและประเมิน องค์ความรู้ร่วมกันระหว่างนักวิจัยและชาวบ้านในพื้นที่

ขั้นที่สอง การสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ หมู่บ้าน โดยเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวที่เป็น นักศึกษาและตัวแทนชาวบ้านจากประเทศไทย และชาวบ้านในพื้นที่ รวมทั้งการพัฒนาทักษะและศักยภาพชุมชนในด้านต่างๆ ทั้งตัวบุคคล และกิจกรรมที่นำเสนอในการจัดการท่องเที่ยว ตลอดจนการเตรียม ความพร้อมของสถานที่ และภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถ รองรับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ดังภาพที่ 1

ขั้นที่สาม การพัฒนาและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการฝึกอบรมผู้นำหมู่บ้านด้าน การจัดการท่องเที่ยวและจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง พื้นที่ศึกษา รวมทั้งการพัฒนาทักษะการบริหารจัดการ และการ บริหารกิจกรรมทางการท่องเที่ยว การเสริมสร้างอำนาจให้ชุมชน มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการมากขึ้น ทั้งการมีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ บริหารจัดการ และแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ตลอดจน สามารถเข้าถึงแหล่งทรัพยากรสำคัญของชุมชน และมีทางเลือกที่ หลากหลายในการจัดการทรัพยากรต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยมีหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนกแถลง ข่าวท่องเที่ยวและวัฒนธรรมแขวงหลวงน้ำทา วิทยาลัยครูหลวง น้ำทา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ที่ให้ความช่วยเหลือในการ จัดกิจกรรมฝึกอบรม ศึกษาดูงานในต่างประเทศ และสนับสนุน ให้ชุมชนมีพลังและขอบเขตอำนาจในการบริหารจัดการ หรือการ ประชาสัมพันธ์การจัดการท่องเที่ยวมากขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการ ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เคารพ ซึ่งกันและกัน ให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งห่วงแหนและรักษาความเป็นชุมชนชาติพันธุ์ดั้งเดิม ดังภาพที่ 2

ขั้นที่สี่ การประชุมเชิงปฏิบัติการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การจัดการและพัฒนาแนวทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้งใน ระดับพื้นที่และระหว่างประเทศ เพื่อสร้างระบบภูมิคุ้มกันชุมชน (Communities immune system) เมื่อคนในชุมชนรู้ศักยภาพและ ภูมิปัญญาของตนเองและสามารถบริหารจัดการได้ด้วยตนเอง จะเกิดระบบภูมิคุ้มกันตนเองของชุมชนขึ้น ชุมชนสามารถบริหาร จัดการและมีส่วนร่วมในการคิด ทำ ตัดสินใจ และแบ่งปันผล ประโยชน์ให้แก่กันอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม ที่สำคัญคือชุมชนมี อำนาจในการบริหารจัดการ และสามารถกำหนดทิศทางของชุมชนได้

เครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย

1) **ผู้วิจัย** งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงมานุษยวิทยา ผู้วิจัย จึงเป็นเครื่องมือการวิจัยที่สำคัญ การได้มาซึ่งข้อมูลสำหรับ ประมวลวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยกับชาวบ้านผู้ถูกวิจัย เป็นหลัก ผู้วิจัยต้องยึดมั่นต่อหลักการความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ของมนุษย์ เปิดกว้างรับฟังข้อคิดเห็นของชาวบ้านทุกเพศวัยและ อายุ อ่อนน้อมถ่อมตนและเคารพชาวบ้านโดยไม่แยกฐานะ อาชีพ เพศ และวัย

ภาพที่ 1 กิจกรรมฝึกอบรมภาคทฤษฎีและการศึกษาดูงาน

ภาพที่ 2 กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเสริมสร้างศักยภาพ

2) การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดหัวข้อการวิจัยแบบกว้างๆ ไม่กำหนดคำตอบที่แน่นอนตายตัว สามารถปรับเปลี่ยนคำถามให้เหมาะสมตามบริบทเงื่อนไขของพื้นที่ศึกษาและผู้ให้ข้อมูล

3) การสังเกตการณ์ ทั้งการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม อาทิ การเข้าร่วมกิจกรรมงานบุญประเพณี พิธีกรรม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม อาทิ การสำรวจหมู่บ้านและจัดทำแผนที่เดินดิน การสำรวจแหล่งท่องเที่ยว และการสังเกตการปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับนักท่องเที่ยว

4) การจัดประชุมกลุ่มย่อย การประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน การฝึกอบรม และการจัดเวทีคืนข้อมูล หรือการรายงานความก้าวหน้าให้แก่หมู่บ้าน

ผลการวิจัย

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชาติพันธุ์แลนแต่น

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวโดยหารากเหง้าตนเอง ในแง่ของรูปแบบการท่องเที่ยวจากกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ชีวิตที่โยเยหา ได้ชื่นชมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอันเรียบง่ายของชาวบ้านในด้านหนึ่งอาจทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เข้าใจความเป็นจริงทางสังคมวัฒนธรรมอันแตกต่างหลากหลาย แต่ในขณะเดียวกัน การท่องเที่ยวในรูปแบบนี้อาจเป็นการตรึงชาวบ้านให้จ่อมจมอยู่กับวิถีเศรษฐกิจสังคมดั้งเดิม หรือการรักษาไว้ซึ่งความดั้งเดิมของชาวบ้านเพื่อการบริโภคแบบชั่วคราวครั้งชั่วคราวของนักท่องเที่ยวเท่านั้น

งานวิจัยนี้เป็นการพิจารณาชาวบ้านในฐานะผู้ถูกท่องเที่ยวที่มีชีวิตจิตใจในฐานะมนุษย์ หรือมองว่า ผู้ถูกท่องเที่ยวไม่ได้อยู่นิ่งๆ เฝ้ารอการมาเยือนของนักท่องเที่ยวด้วยความเฉื่อยชา ไร้อารมณ์ความรู้สึก ตรงกันข้าม ชาวบ้านในพื้นที่กลับพยายามเผชิญกับผู้มาเยือนอย่างมีชีวิตจิตใจ หรือพยายามกำหนดบทบาทท่าทีหรือสถานภาพของตนต่อคนแปลกหน้า หรือแขกผู้มาเยือนในหลายด้านหลายมิติและหลากหลายระดับ โดยนำองค์ความรู้ของตนเองมาปรับใช้กับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน การวิเคราะห์ใน 3 ประเด็นหลัก คือ 1) ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์แลนแต่นกับบริบทพื้นที่บ้านน้ำดี สปบ. ลาว 2) ภูมิปัญญาชาติพันธุ์แลนแต่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแขวงหลวงน้ำทา สปบ. ลาว และ 3) รูปแบบและแนวทางการสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาติพันธุ์แลนแต่นใน สปบ. ลาว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์แลนแต่นกับบริบทพื้นที่บ้านน้ำดี สปบ. ลาว

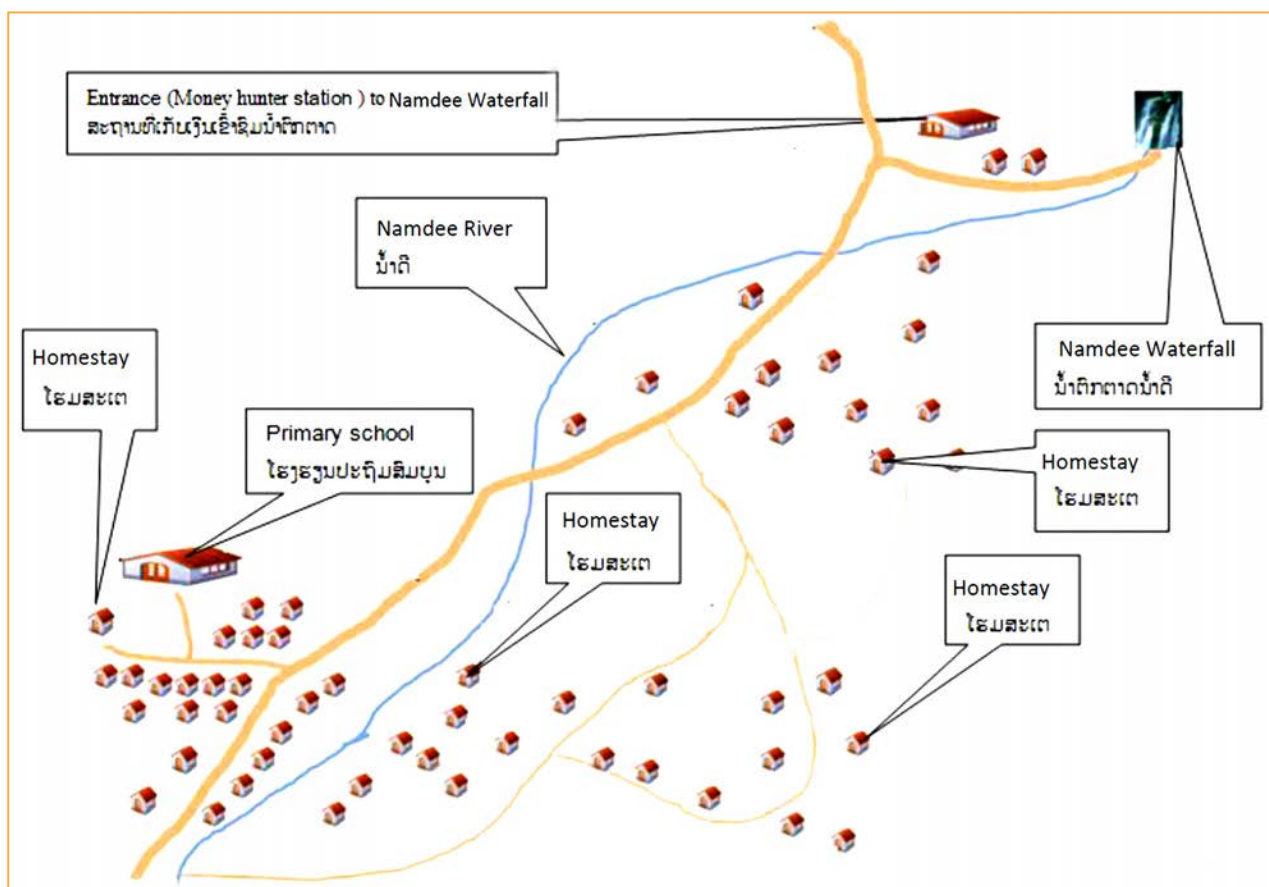
ชาติพันธุ์แลนแต่น หรือภาษาท้องถิ่น เรียกว่า “ลาวท่วย”

เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในตระกูลภาษาม้ง-เมี่ยน มีระบบสังคมวัฒนธรรมจารีตประเพณี และภาษาที่ใกล้เคียงกับกลุ่มชาติพันธุ์เย้าหรืออัวเมี่ยนในประเทศไทย เนื่องจากมีตำนานเรื่องเล่า จารีตประเพณี และพิธีกรรมที่คล้ายคลึงกัน โดยมีความเชื่อร่วมกันว่า ทั้งชาติพันธุ์แลนแต่นและอัวเมี่ยนเป็นกลุ่มที่มีบรรพบุรุษและรากเหง้าวัฒนธรรมเดียวกัน รวมทั้งมีการใช้ตัวอักษรจีน ซึ่งอ่านออกเสียงเป็นภาษาแลนแต่นเช่นเดียวกับชาวอัวเมี่ยน

ชาติพันธุ์แลนแต่น มีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ทางตอนใต้ของจีน แถบมณฑลกว๋างสี ไชหนาน กวางตุ้ง และมณฑลใกล้เคียง ต่อมาได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานทางตอนเหนือของเวียดนาม และภาคเหนือของลาวในตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 เนื่องจากเกิดกบฏฮ่ออีกส่วนหนึ่งได้อพยพเข้ามาเพิ่มเติม ในยุคปฏิวัติวัฒนธรรมในช่วงทศวรรษ 1960 ส่วนใหญ่จะอพยพเข้ามาอยู่ในแขวงหลวงน้ำทา จำนวน 17 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านน้ำลือ น้ำหลี่ น้ำจาง น้ำกอย น้ำตุ๊ด หาดตาด ตาลาน น้ำก้อน ตาหวาน น้ำแดง นมแกใหญ่ นมแกน้อย โองเลย หาดยาว เปนท้อ น้ำดี และบ้านสุนยา เขตเมืองสิงห์มี 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านป่าคา น้ำมา และปางอาน แขวงอุดมชัย 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านน้ำแดด น้ำแพง และน้ำตอง แขวงบ่อแก้ว 1 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านน้ำจาง (บัวคำ ธงคำหาญ, 2554) ข้อมูลประชากรของบ้านน้ำดีซึ่งสำรวจเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2558 มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 392 คน เป็นผู้หญิง 202 คน และผู้ชาย 190 คน จำนวนครัวเรือน 64 หลังคาเรือน ในจำนวนนี้เป็นกลุ่มชาติพันธุ์แลนแต่น 55 หลังคาเรือน และกลุ่มชาติพันธุ์ลีลา 9 ครัวเรือน ซึ่งมีประชากรชาวลีลาจำนวน 51 คน ดังแสดงแผนที่หมู่บ้านในภาพที่ 3

ในมิติประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ ชาวแลนแต่นจะมีแบบแผนและความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับชาวอัวเมี่ยนหรือกลุ่มชาติพันธุ์เย้า ซึ่งสังเกตได้จากตำนานเล่ากันสืบต่อกันมาว่า “...ชาวแลนแต่นกับชาวอัวเมี่ยนเป็นพี่น้องกัน ชาวอัวเมี่ยนเรียกชาวแลนแต่นว่า “ซินเจิ่นเมี่ยน” ชาวแลนแต่นเรียกชาวอัวเมี่ยนว่า “ต่งเปินเมี่ยน” หรือ “ต่งป่านเมี่ยน” โดยทั้งสองชาติพันธุ์เป็นพี่น้องกัน ชาวอัวเมี่ยนเป็นผู้พี่ ชาวแลนแต่นเป็นผู้น้อง และอาศัยอยู่ร่วมกันในดินแดนที่เรียกว่า “ไต้มด้าม” ในเขตมณฑลกว๋างสี กวางตุ้ง ต่อมาได้อพยพโยกย้ายลงมาถึงเมืองมาง ในบริเวณชายแดนจีนลาว ชาวแลนแต่นและชาวอัวเมี่ยนได้แยกย้ายกันไปในช่วงนี้ ชาวอัวเมี่ยนผู้ที่มาก่อนส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่บนพื้นที่สูง ส่วนชาวแลนแต่นผู้น้องมาที่หลังจึงตั้งบ้านเรือนอยู่ริมน้ำห้วย...” (พ่อฮ่าว เอ๋อดัง, สัมภาษณ์ 2557)

นอกจากนี้ยังมีตำนานเรื่องเล่ากล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างชาวแลนแต่นและชาวอัวเมี่ยน เกี่ยวกับลักษณะการทำมาหากินว่า “...ถึงแม้ว่าชาวอัวเมี่ยนกับชาวแลนแต่นเป็นพี่น้องกัน แต่ชาวอัวเมี่ยนเป็นลูกกรัก (ลูกที่เกิดจากพ่อแม่) แต่ชาวแลนแต่นเป็นลูกที่พ่อแม่เก็บมาเลี้ยง ดังนั้น อะไรที่พ่อแม่คิดว่าเป็นสิ่งดีๆ จะสอนให้

ภาพที่ 3 ที่ตั้งบ้านเรือนของชาวบ้านบ้านน้ำดี (วาดโดย อาจารย์ทองใบ สิวีไล, ผู้เขียนร่วม, 2561)

ลูกตัวเอง ส่วนอะไรที่ต้องใช้แรงงานจะสอนให้ลูกเลี้ยง เช่น ชาวอิวเมี่ยนได้รับการถ่ายทอดการเย็บปักถักร้อย ส่วนชาวแลนแตนได้รับการถ่ายทอดการใช้แรงงานในการเพาะปลูกฝ้าย ย้อมผ้า และทอผ้าไว้ใช้ นอกจากนี้ชาวอิวเมี่ยนยังได้รับเทคนิคและทักษะที่สามารถนำไปทำมาหากินที่ดี เช่นเดียวกับพิธีกรรมความเชื่อที่ชาวอิวเมี่ยนได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษ ทำให้สามารถประกอบพิธีกรรมที่มีความสลับซับซ้อนมากกว่า...” (พ่อฮ่าว เอ้อตัง, สัมภาษณ์ 2557) ตำนานทั้งสองเรื่องแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันของชาวแลนแตนและชาวอิวเมี่ยนที่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษ

ชาวแลนแตนบ้านน้ำดี ได้อพยพเคลื่อนย้ายมาจากประเทศจีน และมาตั้งรกรากอยู่บริเวณเมืองหลวงน้ำทาเป็นเวลาหลายชั่วอายุคน โดยไม่ปรากฏหลักฐานการตั้งถิ่นฐานที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในเอกสารประจำหมู่บ้าน กล่าวถึงการตั้งหมู่บ้านอย่างเป็นทางการ ในปี ค.ศ. 1968 (พ.ศ. 2511) ชาวบ้านส่วนใหญ่ย้ายมาจากบ้านน้ำแดง และบ้านตองจิ่ง นำโดยพ่อเผ่าลุงเหล้าฟาน พ่อเผ่าลุงดอ พ่อเผ่าลุงบุญใหญ่ ส่วนสาเหตุของการอพยพครั้งนั้น เนื่องมาจากหลบหนีภัยสงคราม และแสวงหาพื้นที่ปลอดภัย จึงได้ตัดสินใจตั้งชุมชนบนภูเขาสูงที่มีลำห้วยไหลผ่าน หลังจากสงครามสิ้นสุดลงจึงได้ย้ายจากภูเขาลงมาอยู่ในบริเวณ

ดังกล่าว การตั้งหมู่บ้านครั้งนี้ยังเป็นที่ไปตามนโยบายของผู้ปกครองในยุคนั้น ที่ต้องการสกัดกั้นเส้นทางลำเลียงอาวุธของฝ่ายตรงข้ามด้วย

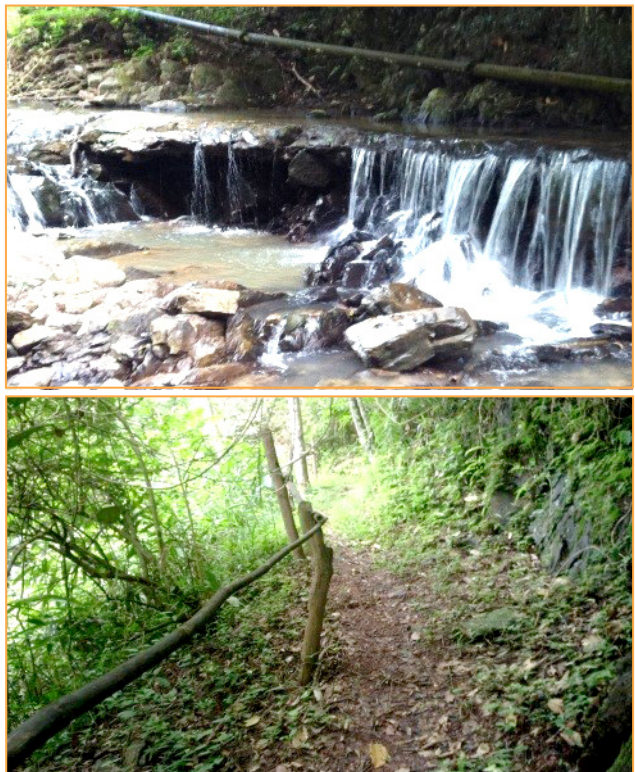
ในช่วงแรก มีชาวบ้านอาศัยอยู่เพียง 14 หลังคาเรือนจำนวน 18 ครอบครัว รวม 63 คน หลังจากมีการบุกเบิกที่ดินทำกินและตั้งถิ่นฐานถาวร จึงมีญาติพี่น้องจากหมู่บ้านใกล้เคียง ได้แก่บ้านตองจิ่ง บ้านน้ำดีเหนือ บ้านตาหวาน บ้านน้ำบอน และได้มีชาวสิดา จากหมู่บ้านสิดา อพยพเข้ามาสมทบ จนกลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ และตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านน้ำดี” (คำว่า “ดี” คือ คำที่แปลว่า “ดี”) มีความหมายว่า แม่น้ำที่ใสสะอาด ต่อมาในปี ค.ศ. 1988 (พ.ศ. 2531) จึงเปลี่ยนมาใช้คำว่า “ดี” แทน “สิด” เป็น “บ้านน้ำดี” ตามสำเนียงภาษาทางการลาวจนกระทั่งถึงปัจจุบัน พื้นที่ในอาณาบริเวณบ้านน้ำดีในอดีตเป็นพื้นที่เขตป่าหาหิบบไม่มีผู้คนอยู่อาศัย ในช่วงแรกที่ชาวบ้านอพยพมาตั้งถิ่นฐาน ได้ทำการเพาะปลูกพืชเพื่อยังชีพ เช่น ข้าวไร่ แตงกวา พักทอง งาม ข้าวสาลี และฝ้าย แต่ต่อมารัฐบาลได้กำหนดมาตรการห้ามตัดไม้ทำลายป่า รวมทั้งให้ประชาชนทุกครัวเรือนร่วมกันปกป้องคุ้มครองพื้นที่ป่าอนุรักษ์ และแหล่งต้นน้ำ ส่งผลให้ประชาชนเริ่มหันมาปลูกพืชในพื้นที่เดิม และเลี้ยงสัตว์เพิ่มมากขึ้น (บุญสาย ดอปะเลิด, สัมภาษณ์ 2557)

ต่อมาในปี ค.ศ. 1996 (พ.ศ. 2549) ชาวบ้านเริ่มหันมาปลูกยางพาราในพื้นที่ป่าจัดสรรของหมู่บ้านราว 85 เฮกตาร์ หรือประมาณ 531.2 ไร่ และในปี ค.ศ. 2009 บริษัทแม่เรียง จำกัด เข้ามาส่งเสริมการปลูกข้าว และรับซื้อผลผลิต ปัจจุบันชาวบ้านมีพื้นที่ปลูกข้าวราว 25 เฮกตาร์ หรือประมาณ 156.25 ไร่ ขณะเดียวกันชาวบ้านได้แบ่งพื้นที่ป่าต้นน้ำและป่าอนุรักษ์ของหมู่บ้าน และกลายเป็นพื้นที่หาของป่าของชาวบ้าน เช่น หน่อไม้ หวาย หมากร่าง ทั้งเพื่อการบริโภคในครัวเรือนและจำหน่ายเป็นรายได้เสริมให้แก่ครอบครัว

บ้านน้ำดีเป็นหนึ่งในหมู่บ้านแลนแต่นที่มีการนำเอาองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาทางชาติพันธุ์มาปรับใช้กับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ทั้งในรูปแบบของการเที่ยวชมธรรมชาติ เดินป่า ชมน้ำตก รวมทั้งวิถีชีวิตและวัฒนธรรมทางชาติพันธุ์แลนแต่นที่ถือว่าเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของแขวงหลวงน้ำทา นอกจากนี้ บ้านน้ำดียังมีความเหมาะสมทั้งความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสภาพทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งของหมู่บ้าน ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเมืองหลวงน้ำทา ห่างจากเทศบาลแขวงประมาณ 10 กิโลเมตรเท่านั้น ลักษณะทั่วไปของพื้นที่ ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและเนินเขาล้อมรอบหมู่บ้านอันมีสภาพภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ดังภาพที่ 4

หากพิจารณาในแง่แบบแผนการแต่งกาย ชาวแลนแต่นแต่งกายด้วยผ้าฝ้ายทอมือ ย้อมสีธรรมชาติตามภูมิปัญญาดั้งเดิม นำมาตัดเย็บแบบเรียบง่าย ไม่มีการปักลวดลายผ้า รูปแบบการแต่งกายดังกล่าว มีตำนานบอกเล่าสืบต่อกันมาว่า “...บรรพบุรุษของชาวอีวเมี่ยนและชาวแลนแต่นได้สั่งสอนไว้ว่า ชาวแลนแต่นรู้จักการปลูกฝ้าย ปั่นด้าย และเอามาทอเป็นผืน เพื่อทำเสื้อผ้าเป็นเครื่องนุ่งห่ม แต่ชาวอีวเมี่ยนนั้นบรรพบุรุษสอนให้รู้จักการเย็บปักผ้าให้มีลวดลายที่สวยงาม...” ตำนานดังกล่าวสะท้อนเอกลักษณ์ของชาวแลนแต่นว่า เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการปลูกฝ้าย ปั่นด้าย ย้อมสีธรรมชาติ และทอผ้า ได้เป็นอย่างดี ดังนั้นเอกลักษณ์การแต่งกายของชาวแลนแต่น ผู้หญิงจะสวมเสื้อแขนยาวสีดำกระดุมป้ายคล้ายกับเสื้อของชาวจีน สีกกรมท่าหรือสีคราม ด้านหน้าประดับด้วยพู่ไหมพรมยาวสีชมพู ม่วง หรือขาว สวมกางเกงยาวคลุมขาเสื้อเดียวกับเสื้อ พันขาคด้วยผ้าขาว นิยมสวมเครื่องประดับที่ทำมาจากเงินที่คอ และสวมต่างหู มวยผมและปักปิ่นเงิน ส่วนผู้ชายสวมเสื้อทรงกระบอกสีดำหรือสีกรมท่า กระดุมป้าย ไม่มีลวดลาย สวมกางเกงทรงกระบอกยาวสีดำหรือสีน้ำเงิน ใช้แถบผ้าสีน้ำเงินทำขอบกางเกงและเสื้อ ดังภาพที่ 5

ลักษณะบ้านเรือนของชาวแลนแต่นิยมสร้างติดดิน มุงหลังคาด้วยหญ้าใบตาน กั้นผนังด้วยไม้ไผ่สาน ภายในบ้านแบ่งออก

ภาพที่ 4 เส้นทางเข้าสู่หมู่บ้านน้ำดีและสภาพทางภูมิศาสตร์

เป็น 3 ห้อง คือ ห้องโถงสำหรับรับแขก และตั้งแท่นบูชาบรรพบุรุษ มีห้องนอน 1-2 ห้อง และห้องครัวด้านหลัง ในอดีตชาวแลนแตนจะไม่นิยมทำยุ่งฉาง จึงมักจะนำผลผลิตทางการเกษตร เช่น ข้าวเปลือก พริก ข้าวโพด ฯลฯ วางไว้บนหิ้งเหนือเตาไฟ เพื่อกันมอด ปลวก แมลงต่างๆ มากัดกิน ปัจจุบันรูปแบบการสร้างบ้านของชาวแลนแตนมีทั้งการสร้างบ้านแบบชั้นเดียวติดดินแบบดั้งเดิมและบ้านสองชั้นสร้างด้วยไม้เนื้อแข็ง นอกจากนี้ยังพบว่าชาวแลนแตนนิยมสร้าง

บ้านรูปแบบสมัยนิยมที่สร้างจากปูนและมุงหลังคากระเบื้องมากขึ้น ดังภาพที่ 6

2) ภูมิปัญญาชาติพันธุ์แลนแตนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแขวงหลวงน้ำทา สปป. ลาว

2.1) องค์ความรู้ท้องถิ่นต่อธรรมชาติแวดล้อม

องค์ความรู้ท้องถิ่นต่อธรรมชาติแวดล้อมของกลุ่มชาติพันธุ์แลนแตน ไม่เพียงเป็นศักยภาพและความสามารถทาง

ภาพที่ 5 ลักษณะเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์แลนแตน บ้านน้ำดี

ภาพที่ 6 ลักษณะการตั้งบ้านเรือนและสภาพที่อยู่อาศัยในบ้านน้ำดี

สังคมวัฒนธรรมของท้องถิ่น ที่สามารถนำไปปรับใช้เพื่อเผชิญกับสถานการณ์หรือบริบทเงื่อนไขที่กระทบต่อวิถีชีวิตการดำรงชีพตามปกติให้เหมาะสมมากขึ้นแล้ว แต่ยังเป็นต้นทุนทางสังคมวัฒนธรรมหรือศักยภาพภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์แลนแตน ที่สามารถนำไปปรับปรุงยกระดับรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวด้วย

บ้านน้ำตึมีสภาพภูมิศาสตร์ ระบบนิเวศ และทิวทัศน์ที่อุดมสมบูรณ์ มีภูเขาภูด้าล้อมรอบ และบ้านน้ำตึเป็นพื้นที่แหล่งต้นน้ำที่หล่อเลี้ยงชาวเมืองหลวงน้ำทา และมีน้ำตกตาดที่สวยงามเรียกว่า “น้ำตกน้ำตึ” ตั้งอยู่ห่างจากตัวหมู่บ้านขึ้นไปทางทิศเหนือของหมู่บ้านประมาณ 2 กิโลเมตร น้ำตกแห่งนี้มีความสูงประมาณ 15-20 เมตร อยู่ภายใต้การดูแลของชาวบ้านน้ำตึ ซึ่งชาวบ้านได้ปรับใช้แหล่งน้ำธรรมชาตินี้ให้กลายเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมและสามารถบริหารจัดการรายได้ภายในชุมชน โดยชาวบ้านได้นำเอาภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชาวแลนแตน มาใช้ในการอนุรักษ์รักษาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติไว้

ในช่วงริเริ่มการท่องเที่ยวในชุมชน สภาพทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยวมีสภาพที่ทรุดโทรมไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่เท่า

ที่ควร แต่ในช่วงการพัฒนากิจกรรมความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก และการได้ไปศึกษาดูงานในพื้นที่อื่นๆ ส่งผลให้ชาวบ้านมีความคิดริเริ่มและเล็งเห็นถึงความสำคัญของการเปิดแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถเป็นจุดขายแก่นักท่องเที่ยวได้ และได้ยื่นขอรับการเห็นชอบสนับสนุน ส่งเสริมจากหน่วยงานที่มีอำนาจการปกครองจากแขวงฯ ทุกครอบครัวในหมู่บ้านต่างก็มีส่วนร่วมในการคุ้มครองแหล่งท่องเที่ยวบนพื้นฐานการบริการนักท่องเที่ยวได้ ภายใต้บันทึกความร่วมมือระหว่างชาวบ้านและแผนกท่องเที่ยวแขวงฯ ทำให้ชาวบ้านสามารถบริหารจัดการน้ำตกให้มีความสวยงาม และสามารถจัดภูมิทัศน์บริเวณน้ำตกให้เป็นสัดส่วนและมีทางเดินสะพานข้ามน้ำเพื่อเข้าชมน้ำตก พร้อมกับศาลาพักผ่อน และห้องน้ำไว้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ดังภาพที่ 7

นอกจากภูมิทัศน์ที่สวยงามบริเวณน้ำตกน้ำตึที่จัดให้สำหรับการชมธรรมชาติ และสามารถเดินเล่นในช่วงที่น้ำไม่หลากแล้ว ชาวบ้านยังได้จัดทำเส้นทางเดินป่าชมธรรมชาติขึ้นอีก 2 เส้นทาง เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่ต้องการผจญภัยและสนใจเรียนรู้ความหลากหลายของธรรมชาติได้เข้าไปเดินป่าในชุมชน โดยเส้นทาง

ภาพที่ 7 สภาพแหล่งท่องเที่ยวบ้านน้ำตึ ป้าย สะพาน ห้องน้ำ ศาลา และจุดพักผ่อน

แรกมีระยะทางเพียง 1 กิโลเมตร เดินลัดเลาะไปตามลำห้วยขึ้นไปยังจุดพักของนักท่องเที่ยว และเดินลัดลงมายังลานจอดรถของน้ำตก ส่วนเส้นทางที่สองเดินขึ้นบนต้นน้ำของน้ำตก และลัดเลาะไปตามไหล่ภูเขาไปเรียนรู้ธรรมชาติประมาณ 5 กิโลเมตร นักท่องเที่ยวสามารถเดินได้ด้วยตนเองหรือมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือสมาชิกที่ดูแลน้ำตกนำทางเพื่อเรียนรู้ธรรมชาติ ดังภาพที่ 8

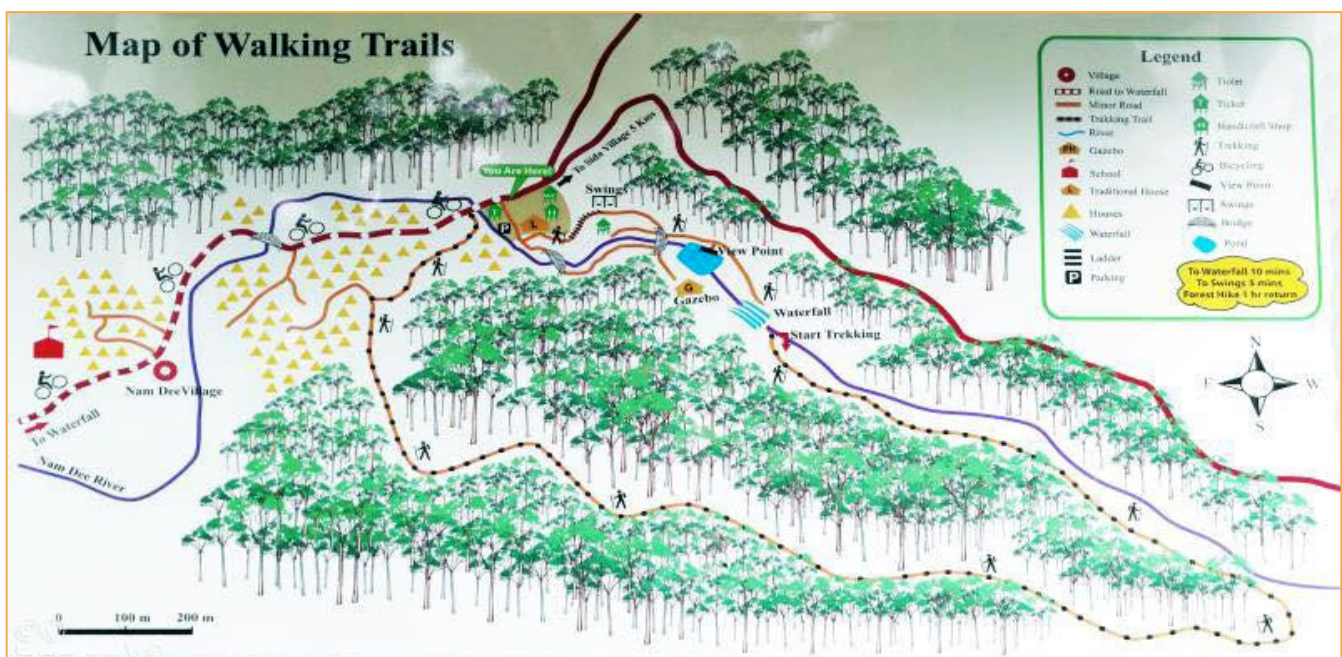
สมาชิกในชุมชนจำนวนกว่า 40 ครอบครัว ผลิตเปลี่ยนหมุ่นเวียนกันมาทำหน้าที่เป็นคนขายบัตรเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวด้วยตนเองทุกหลังคาเรือน การเก็บค่าธรรมเนียมชมน้ำตก นักท่องเที่ยวชาวลาว ราคา 5,000 กีบ (ประมาณ 20 บาท) นักท่องเที่ยวต่างประเทศ 10,000 กีบ (ประมาณ 40 บาท) ชุมชนสร้างโรงรถเพื่อรับฝากรถ และเก็บเงินค่าฝากรถเพื่อเป็นรายได้เสริมในอัตรารถยนต์คันละ 5,000 กีบ (ประมาณ 20 บาท) รถจักรยานยนต์คันละ 2,000 กีบ (ประมาณ 8 บาท) และรถจักรยานคันละ 1,000 กีบ (ประมาณ 4 บาท) นอกจากนี้ ชุมชนยังได้รับงบประมาณสนับสนุนในการก่อสร้างร้านค้าขายของที่ระลึกให้แก่นักท่องเที่ยวพร้อมห้องน้ำให้บริการในบริเวณลานจอดรถ สมาชิกที่เข้ามาให้บริการด้านการท่องเที่ยวก็นำผลิตภัณฑ์งานผ้าทอของกลุ่มชาติพันธุ์มาวางจำหน่ายและเผยแพร่ความรู้ทางภูมิปัญญาชาติพันธุ์ของตนเองในบริเวณดังกล่าว

2.2) วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และพิธีกรรม

บ้านน้ำตามีวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างหนึ่งของกลุ่มสตรีแม่บ้าน คือการทอผ้าและย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ ในอดีตการ

ทอผ้าและย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติไม่ได้ทอและย้อมเพื่อการค้า แต่เป็นการผลิตเพื่อใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยสตรีชาวแลนแตนทั้งเด็กและผู้ใหญ่ต่างสวมใส่เสื้อผ้าที่ตัดเย็บจากการทอและย้อมแทบทุกคน หลังจากมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน การทอผ้าและย้อมผ้าเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่มีวิถีชีวิตสมัยใหม่และเติบโตในเขตพื้นที่เมืองใหญ่ นักท่องเที่ยวบางคนบางกลุ่มเฝ้าสังเกต ถ่ายรูปและพยายามศึกษาขั้นตอนการทอผ้าและย้อมผ้าอย่างจริงจัง ประกอบกับบ้านน้ำต้อยู่ห่างจากเมืองหลวงน้ำทาเพียง 4-5 กิโลเมตร ดังนั้นในแต่ละวันนักท่องเที่ยวสามารถเช่ารถจักรยานเดินทางไปเที่ยวบ้านน้ำตี้ประมาณ 150-200 คนต่อเดือน ชาวบ้านบ้านน้ำตี้จึงเริ่มบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยให้นักท่องเที่ยวได้เดินชมการทอผ้าและย้อมผ้าเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ชาวบ้านบ้านน้ำตี้ยังได้พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์สินค้าที่นำมาขายในหมู่บ้าน ในอดีตผลิตภัณฑ์ผ้าทอส่วนใหญ่เป็นผ้าทอผืนใหญ่ และกระเป๋าคือเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์แลนแตนเท่านั้น แต่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เข้ามาท่องเที่ยวยังไม่นิยมซื้อมากนัก เนื่องจากผลิตภัณฑ์เป็นผ้าทอผืนใหญ่และไม่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ส่งผลให้รายได้จากการขายผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมฝีมือมีค่อนข้างน้อย ภายหลังจากการได้มีโอกาสไปศึกษาดูงานในประเทศไทยของกลุ่มสตรีทำให้กลับมาพัฒนาผลิตภัณฑ์งานผ้าทอและผ้าปักของตนเองให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เช่น กระเป๋าใบเล็ก จานรองแก้ว เป็นต้น ดังภาพที่ 9 นอกจากนี้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสนใจในการ

ภาพที่ 8 สภาพเส้นทางเดินป่าของบ้านน้ำตี้

เรียนรู้วิถีการผลิตและเรียนรู้วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์แลนแตนมากกว่าการซื้อผลิตภัณฑ์ไปใช้หรือเป็นของที่ระลึก

ชาวแลนแตนมีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติที่มีอิทธิพลเหนือมนุษย์ การเจ็บไข้ได้ป่วยต่างๆ ถูกนำไปเชื่อมโยงกับสิ่งชั่วร้าย เช่น ผีร้ายมาทำให้เจ็บป่วย การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงต้องพึ่งพาหมอผี ซึ่งเป็นตำแหน่งทางสังคมที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ การบำบัดปาลิงชั่วร้ายต้องใช้วิธีเลี้ยงผี หรือการเซ่นไหว้โดยการฆ่าไก่ นำไปวางไว้บนถาดพร้อมกับอาหารคาวหวานต่างๆ ที่เตรียมไว้ จากนั้นหมอผีจะเริ่มสวดและขับไล่ผีออกจากร่างกายของผู้ป่วย ไปยังหุ่นจำลองของผู้ป่วย พิธีกรรมดังกล่าวใช้เวลาสวดอย่างน้อย 3 ชั่วโมง หลังจากเสร็จพิธีจึงนำเครื่องเซ่นไหว้มารับประทานร่วมกัน พิธีกรรมดังกล่าวจึงเป็นการสร้างขวัญกำลังใจกับผู้ป่วยอีกทางหนึ่ง นอกเหนือจากการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลของรัฐ

ประเพณีและเทศกาลสำคัญในรอบปีของชาวแลนแตนมีหลายกิจกรรม ทั้งประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิต การทำมาหากิน และความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมในรอบชีวิตของคนธรรมดา และอำนาจเหนือธรรมชาติ โดยชาวแลนแตนมีการจัดกิจกรรมต่างๆ ตามปฏิทินจันทรคติแบบชาวจีน หรือเรียกว่า ระบบเทียนกันดีจื่อของจีน ภาษาแลนแตนเรียกว่า “ตรา ดับ ย่าง” เพื่อประกอบการดูฤกษ์ วันดี วันเสีย ในการประกอบพิธีกรรม ตั้งแต่การเกิด แต่งงาน งานบุญ การตาย รวมทั้งพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำมาหากินในรอบปี ดังภาพที่ 10

บุญกินเจียง หรือวันขึ้นปีใหม่ เป็นเทศกาลที่ยิ่งใหญ่และมีความสำคัญของชาวแลนแตน วันที่ 1 เดือน 1 ตามปฏิทินจีนเป็นวัน

ขึ้นปีใหม่ หรือที่ชาวแลนแตนเรียกว่า “บุญกินเจียง” เป็นกิจกรรมการส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ การประกอบพิธีกรรมเฉลิมฉลองปีใหม่ของชาวแลนแตน มีกำหนด 3 วัน เริ่มจากวันที่ 30 ของเดือน 12 ซึ่งเป็นวันส่งท้ายปี ทุกครอบครัวจะเตรียมแซ่ข้าวเหนียว จากนั้นนำมาตำให้ละเอียดผสมกับน้ำอ้อย หรือน้ำตาลทราย แล้วห่อด้วยใบตอง ประมาณ 10-20 ห่อ จากนั้นนำไปนึ่งให้สุก เรียกว่า ขนมอ้อยใช้เป็นเครื่องเซ่นไหว้บรรพบุรุษในวันรุ่งขึ้น ดังภาพที่ 11

ชาวบ้านบ้านน้ำดีได้นำเอาองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์แลนแตนมาปรับใช้กับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน โดยจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในชุมชนทั้งรูปแบบของการบายศรีสู่ขวัญ การเยี่ยมชม การแลกเปลี่ยนการแสดงศิลปวัฒนธรรม การสาธิตการทำกิจกรรมทางอาชีพ เช่น การย้อมผ้า ย้อมผ้าลาย ทอผ้า ทำกระดาษจากเยื่อหน่อไม้ เป็นต้น ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่มีเสน่ห์ของชนชาติพันธุ์แลนแตน แขวงหลวงน้ำทา นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้กระบวนการ วิธีการ ขั้นตอน และสามารถสัมผัสความเป็นธรรมชาติของวิถีชีวิตดั้งเดิมได้ ประการสำคัญการบริหารจัดการท่องเที่ยวในหมู่บ้านคือการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ได้เริ่มขึ้นตั้งแต่ ค.ศ. 2010 (พ.ศ. 2553) เป็นต้นมา ในขณะนั้นยังไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาพักในหมู่บ้านมากนัก เนื่องจากยังไม่มีกิจกรรมที่ดึงดูดความสนใจให้แก่นักท่องเที่ยว แต่ในปี ค.ศ. 2012 (พ.ศ. 2555) เริ่มมีการจัดกิจกรรมอื่นๆ ประกอบการเข้ามาพักอาศัยอยู่ในบ้านพักของชาวบ้านเพิ่มมากขึ้น และมีการกำหนดอัตราค่าใช้จ่ายในการเข้าพักในบ้านพักโฮมสเตย์ที่ชัดเจน

ภาพที่ 9 ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นบ้านดั้งเดิมและพัฒนาแล้ว ซึ่งวางจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว

ภาพที่ 10 การประกอบพิธีกรรมในระดับเครือญาติของชาติพันธุ์แลนแตน

ภาพที่ 11 เครื่องเซ่นไหว้และพิธีการเซ่นไหว้บรรพบุรุษของชาวแลนแตน

2.3) ผู้นำและกลุ่มองค์กรชาวบ้าน

กลุ่มชาติพันธุ์แลนแตนมีศักยภาพและความเข้มแข็งไม่ต่างกันมากนัก ความเป็นเอกภาพในหมู่ผู้นำตามจารีตประเพณีหรือผู้นำแบบไม่เป็นทางการกับผู้นำแบบทางการหรือผู้นำรุ่นใหม่เป็นจุดเด่นของหมู่บ้าน ผู้นำแบบไม่เป็นทางการเป็นผู้ทำหน้าที่ให้คำแนะนำแก้ไขปัญหาของชาวบ้าน โดยเฉพาะปัญหาที่เกี่ยวข้อง

กับจารีตประเพณี พิธีกรรมต่างๆ เนื่องจากมีประสบการณ์ชีวิต มีความรู้ มีทักษะความสามารถเผชิญชีวิตที่หลากหลายแ่งมุมและประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิต ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรม จึงอยู่ในฐานะปราชญ์ชาวบ้าน ส่วนผู้นำแบบทางการของหมู่บ้าน เป็นคนรุ่นใหม่สามารถสื่อสารภาษาประจำชาติ และภาษาไทย ได้ทั้งการฟัง พูด อ่านและเขียนได้เป็นอย่างดี มีความรู้

ความเชี่ยวชาญด้านการประสานงานกับหน่วยงานนอกหมู่บ้าน ทั้งหน่วยงานของรัฐและองค์กรเอกชน ถ้าพิจารณาในแง่ทุนทางสังคม วัฒนธรรมและศักยภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อรองรับการพัฒนา อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจากกล่าวได้ว่า ผู้นำและกลุ่มองค์กร ชาวบ้านจำเป็นต้องศึกษาวิเคราะห์ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมอย่างจริงจัง

บ้านน้ำตึมีแกนนำบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ ชัดเจน อีกทั้งยังมีคณะกรรมการหมู่บ้านด้านการบริหารจัดการ ท่องเที่ยว โดยมีนายบุญสาย ดอปะเลิด และนายไชยวง เจริญปะเลิด เป็นแกนนำคนสำคัญ ผู้นำเหล่านี้ต่างเป็นผู้บุกเบิกการบริหารจัดการ ท่องเที่ยวโดยประชาชนมีส่วนร่วมร่วมกับหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งการจัดวางแนวทางการบริหารจัดการท่องเที่ยวภายใน หมู่บ้าน โดยมีประชาชนชาวบ้านซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ เกี่ยวกับชาติพันธุ์ตนเองและพร้อมให้การสนับสนุนรูปแบบการ ท่องเที่ยวที่เน้นการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยว

3) รูปแบบและแนวทางการสร้างเครือข่ายการจัดการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาติพันธุ์แลนแตนใน สปป. ลาว

กลุ่มชาติพันธุ์แลนแตนมีลักษณะเฉพาะและจุดเด่นทาง สังคมวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไป ลักษณะเฉพาะและจุดเด่นนี้ไม่ เพียงสัมพันธ์กับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเท่านั้น แต่หมายถึงต้นทุนทางสังคมวัฒนธรรมของแต่ละหมู่บ้านที่เป็นรากฐานของ การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวด้วย งานวิจัยนี้มีข้อเสนอว่า แนวทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์ ควรเป็นการท่องเที่ยวเชิงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยนักท่องเที่ยว ควรมีความรู้พื้นฐานคือ การมีจิตใจที่เปิดกว้าง พร้อมที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ชีวิตและกระบวนการทัศนหรือการมองโลก มองสังคมของกลุ่มคนที่ต่างไปจากประสบการณ์ชีวิตของตน

เครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติอำนาจชุมชน ท้องถิ่น เครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควรเป็น เครือข่ายการเรียนรู้ กล่าวคือ เครือข่ายดังกล่าวควรเป็นเรื่องการ ขยายพื้นที่ทางสังคม หรือการสร้าง หรือเปิดโอกาสให้ผู้นำและกลุ่ม องค์กรชาวบ้านได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันทั้งภายในประเทศ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามพรมแดน เครือข่ายการเรียนรู้ไม่ เพียงเพิ่มพูนประสบการณ์ ความรู้ และทักษะความสามารถของผู้นำ และกลุ่มองค์กรชาวบ้านในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เท่านั้น แต่ยังเป็นการกระตุ้นจิตวิญญาณและทักษะความสามารถ ของชาวบ้านในฐานะผู้ประกอบการการท่องเที่ยวในแต่ละหมู่บ้าน ด้วย

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวของบ้านน้ำตึ เป็นการบริหาร จัดการท่องเที่ยวที่มาจากคนในพื้นที่เริ่มจากตัวประชาชนภายใน ชุมชนเอง และไม่ได้ผ่านการจัดตั้งจากองค์กรภาครัฐ แต่เป็นการ นำโดยตัวประชาชนเองคือ ท่านบุญจัน และท่านไชยวง เจริญปะเลิด

ในขณะนั้นเห็นว่าการจัดการท่องเที่ยวยังไม่เป็นระบบ ต่อมาในปี ค.ศ. 2003 (พ.ศ. 2547) ชาวบ้านจึงได้จัดการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อปรับปรุงเส้นทางการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน ซึ่งมีประชาชน เข้าร่วมทั้งหมด 42 หลังคาเรือน หลังจากนั้นจึงได้เรียนเชิญคณะ กรรมการการพรรคประจำแขวงหลวงน้ำทา ท่านยวงวะลี เป็นผู้เปิด การท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550) ถือว่า เป็นการจัดการที่เกิดขึ้นจากตัวชุมชนเอง และรัฐได้เข้ามาส่งเสริม และสนับสนุนผ่านโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ได้งบประมาณ จาก ADB เป็นต้น จากนั้นหน่วยงานการท่องเที่ยวของแขวงก็ได้เริ่ม จัดตั้งการท่องเที่ยวกลุ่มโฮมสเตย์ให้แก่ชาวบ้านโดยมีการจัดเวรยาม ขยายบัตร ทำความสะอาดโดยรอบ พร้อมกับเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ถอดบทเรียนเพื่อปรับปรุงการท่องเที่ยวของหน่วยงานต่างๆ

ปัจจุบันหน่วยงานของภาครัฐเริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญใน การพัฒนาและประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของบ้านน้ำตึมากขึ้น เช่น การจัดการของแผนกแถลงข่าววัฒนธรรม และการท่องเที่ยว แขวงหลวงน้ำทา ซึ่งได้แต่งตั้งให้ ท่านบุญสาย และท่านจันทอง ซึ่งเป็นคนในหมู่บ้าน เป็นผู้ประสานงานและให้คำปรึกษาคำแนะนำใน การบริหารจัดการท่องเที่ยวตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา บทบาทสำคัญ ของคนในหมู่บ้านประกอบด้วย นายบ้าน (ผู้ใหญ่บ้าน) ที่กำลัง สำคัญในการสร้างความเข้าใจให้แก่คนในหมู่บ้าน

แนวทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านน้ำตึได้รับการปรับ เปลี่ยนและพัฒนาให้มีรูปแบบที่เป็นระเบียบมากขึ้น กล่าวคือ เมื่อ นักท่องเที่ยวเดินทางถึงหมู่บ้านจะเข้าเยี่ยมชมวิถีชีวิตและวัฒนธรรม การทอผ้า การปั้นถ้วย ย้อมผ้า ย้อมถ้วย และการทำกระดาษจาก หน่อไม้ตามบ้านเรือนต่างๆ ภายในชุมชน หลังจากนั้นเป็นการเดิน ป่าชมน้ำตกและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยมีคนในชุมชนเป็น ผู้นำทาง และทำเส้นทางการท่องเที่ยวไว้ให้แก่นักท่องเที่ยว มีป้าย บอกทาง และจุดพักผ่อนโดยการนั่งชิงช้าธรรมชาติ มีโต๊ะสำหรับ นั่งพักผ่อนชาวดาว บริเวณต้นน้ำบนน้ำตกมีศาลาชมวิว และเรียนรู้วิถี การดำข้าวด้วยครกกระเดื่องน้ำจากกังหันน้ำ เดินป่าชมธรรมชาติ และความอุดมสมบูรณ์ของป่าชุมชนบ้านน้ำตึ ระยะทางในการเดิน ประมาณ 4-6 กิโลเมตร และมีการจัดทำขอบทางเดิน รวบรวมไม้จับเวลา เดิน และมีจุดพักสำหรับนักท่องเที่ยวในเส้นทางเดินป่าเป็นระยะๆ

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวของบ้านน้ำตึคือ เน้นกิจกรรม ที่เกิดจากทรัพยากรทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ซึ่งหมายถึง การเดินชมธรรมชาติ ชมน้ำตกน้ำตึที่มีความสวยงาม และอุดมสมบูรณ์ และรูปแบบการเรียนรู้กิจกรรมทางวัฒนธรรม และทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่า โดยชุมชนบ้านน้ำตึมีวัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์แลนแตน ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ อพยพมาจากประเทศจีน เข้ามาอยู่ในลาวเมื่อ 100 ปีที่ผ่านมา โดย ชาวแลนแตนมีเอกลักษณ์เฉพาะในด้านเครื่องแต่งกาย และภาษา ของตนเอง ประการสำคัญชาวแลนแตนมีองค์ความรู้และภูมิปัญญา

ในการปลูกฝ้าย และนำมาใช้ทอผ้าในครัวเรือน ตลอดจนกรรมวิธีในการปั่นฝ้าย ย้อมฝ้าย ย้อมไหม ทอผ้า และย้อมผ้าให้มีสีสันต่างๆ นอกจากนี้ บ้านน้ำดีเป็นหมู่บ้านชาติพันธุ์ที่มีการอนุรักษ์ มีการเดินป่า และน้ำตก และภูมิปัญญาของชาวบ้านโดยเฉพาะการย้อมสีธรรมชาติ การผลิตกระดาษ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สร้างประโยชน์แก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว เช่น ให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิตแบบธรรมชาติ การนำเอาผลผลิตจากธรรมชาติมาทำเป็นยาสมุนไพร รักษาโรค นำมาบริโภค ดังภาพที่ 12

รูปแบบที่เหมาะสมกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของบ้านน้ำดีควรเป็นรูปแบบของการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมจารีตประเพณี และชมวิถีธรรมชาติของหมู่บ้าน เพราะรูปแบบดังกล่าวเป็นลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมของบ้านน้ำดี ประการสำคัญคือชุมชนยังคงมีการอนุรักษ์วัฒนธรรม ภาษาพูด การแต่งกาย จารีตประเพณี รวมทั้งมีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมทางวัฒนธรรม แต่จุดอ่อนของบ้านน้ำดี คือ ถึงแม้ว่าชาวบ้านมีความขยันในการเพิ่มพูนผลิตผลโดยรวม แต่ขาดประสบการณ์

ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวและขาดตลาดในการจำหน่ายสินค้า

อภิปรายและสรุปผล

งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาจถูกพิจารณาในฐานะพื้นที่ทางสังคม หรือ สนามของการแสดงออกถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในสังคม ในงานวิจัยของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2536) เรื่อง ท่องเที่ยวบุญบั้งไฟในอีสาน บุญบั้งไฟต้องรับใช้ชาวยโสธร ไม่ใช่ชาวยโสธรรับใช้บุญบั้งไฟ มองว่านักท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเป็นเงื่อนไขที่เรียกว่า “ผู้ชม” ที่ทำให้สนามหรือเวทีของชาวบ้านขยายวงกว้างออกไปให้รับใช้ผลประโยชน์ของคนกลุ่มต่างๆ มากขึ้น ในแง่นี้ ชาวบ้านหรือกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ถูกท่องเที่ยวจึงเป็นผู้ถูกท่องเที่ยวที่มีชีวิตจิตใจในความเป็นมนุษย์ ไม่ได้อยู่นิ่งๆ รอการมาเยือนของนักท่องเที่ยวด้วยความเฉื่อยชาไร้อารมณ์ความรู้สึก ตรงกันข้าม ชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์กลับพยายามเผชิญกับผู้มา

ภาพที่ 12 องค์ความรู้ที่ปรับใช้สำหรับการท่องเที่ยว เช่น ทอผ้า ย้อมผ้า ทำกระดาษจากหน่อไม้ และบายศรีสู่ขวัญ

เยือนอย่างมีชีวิตจิตใจ หรือพยายามกำหนดบทบาทหน้าที่และตำแหน่งหน้าที่หรือสถานภาพของตนต่อคนแปลกหน้าผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวที่หลากหลายมิติ ถ้าพิจารณาว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นพื้นที่ทางสังคมหรือสนามของชาวบ้าน ซึ่งมีข้อเสนอเพื่อการพิจารณาในแง่มุมดังกล่าว 3 ประเด็น ได้แก่ เอกภาพและอำนาจจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์แลนแตน วัฒนธรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนชาติพันธุ์แลนแตน และเครือข่ายการเรียนรู้วัฒนธรรมการท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) เอกภาพและอำนาจจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์แลนแตน

หมู่บ้านชาติพันธุ์ในแขวงหลวงน้ำทา สปป. ลาว เป็นหมู่บ้านที่มีขอบเขตและข้อจำกัดของอำนาจการบริหารจัดการตนเอง รวมทั้งมีอำนาจต่อรองในการบริหารจัดการนักท่องเที่ยวค่อนข้างน้อย แต่อย่างไรก็ดี ภายใต้กระแสการพัฒนาอุตสาหกรรมวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น กลุ่มชาติพันธุ์แลนแตนพยายามปรับใช้องค์ความรู้หรือภูมิปัญญาของตนเผชิญกับผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวแตกต่างกันไป ชาวแลนแตน แขวงหลวงน้ำทา สปป.ลาว มีศักยภาพและอำนาจบริหารจัดการตนเองในระดับหมู่บ้านมากกว่าหมู่บ้านอื่นๆ ในแขวงหลวงน้ำทา บ้านน้ำดีมีคณะผู้รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวในแต่ละด้าน อาทิ คณะกรรมการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มอาชีพ กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มศิลปะการแสดง กลุ่มบายศรีสู่ขวัญ กลุ่มเดินป่า แต่ละกลุ่มจัดระบบแบ่งปันผลประโยชน์อย่างชัดเจน ในขณะเดียวกัน เมื่อหมู่บ้านต้องติดต่อกับหน่วยงานภายนอก ทั้งรัฐและเอกชน อาทิ บริษัทการท่องเที่ยวแผนการท่องเที่ยวแขวง เจ้าหน้าที่ป้องกันความสงบ (ปกส.) อำนาจต่อรองของชาวบ้านมีค่อนข้างต่ำ การดำเนินกิจกรรมของหมู่บ้านต้องได้รับความเห็นชอบและอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่รัฐระดับเมืองและแขวง ทั้งแผนการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ป้องกันความสงบและตำรวจท่องเที่ยวระดับเมืองในแทบทุกกิจกรรม หัวหน้าหมู่บ้านต้องประสานงานแจ้งล่วงหน้าทุกครั้ง และต้องจัดสรรรายได้ที่ได้รับจากการจัดการท่องเที่ยวเป็นเบี้ยเลี้ยงสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจท่องเที่ยวที่อำนวยความสะดวกด้วย

2) วัฒนธรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนชาติพันธุ์แลนแตน

วัฒนธรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนชาติพันธุ์เป็นการท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่บนฐานศักยภาพและภูมิปัญญาของชาติพันธุ์ หมายรวมถึงทุนทางสังคมวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นทุนทางสังคม (Social capital) ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของกลุ่มคนต่างๆ ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Environmental capital) ซึ่งเป็นจุดเด่นและจุดแข็งของชุมชนชาติพันธุ์แลนแตน และทุนทางวัฒนธรรม (Cultural capital) ที่เป็นจารีตประเพณี ศิลปะการแสดง และพิธีกรรมความเชื่อต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ ยุคลวัชร ภัคดีจักรวิทย์ และคณะ (2559) ที่ศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยพวน

กับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนเป็นกลุ่มที่มีเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์และมีทุนทางสังคม โดยมีองค์ประกอบที่สามารถนำมาส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวได้คือ ทุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรม รวมทั้งการนำเอาองค์ความรู้จากตัวบุคคล ชุมชน ภูมิปัญญา ปราชญ์ท้องถิ่น นำไปสู่การใช้ประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยวและสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นตัวตนทางชาติพันธุ์ด้วย ซึ่งทุนทางสังคมวัฒนธรรมเหล่านี้ ก่อให้เกิดความมั่นคงและความมั่นคงทางด้านจิตใจและจิตวิญญาณของในชุมชน ที่สำคัญยังหมายความว่าทุนทางทรัพยากรมนุษย์หรือตัวบุคคลที่ถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ายิ่งด้วย ดังนั้นศักยภาพและภูมิปัญญาของชุมชนในพื้นที่ศึกษาสามารถนำมาปรับใช้กับการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านน้ำดีแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

ด้านแรก คือศักยภาพและภูมิปัญญาที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในด้านนี้จะเห็นว่าชุมชนในพื้นที่ศึกษาตั้งอยู่ในพื้นที่เขตป่าสงวน และเขตป่าไม้อุดมสมบูรณ์ ทั้งนี้ในพื้นที่มีการสร้างกฎระเบียบข้อบังคับ และนำเอาจารีตปฏิบัติเข้ากำกับและควบคุมการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ดังกล่าว เพื่อที่จะสามารถอยู่ร่วมกันได้ระหว่างผู้คน และความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม โดยได้นำวิถีคิด องค์ความรู้ภูมิปัญญาและวิถีปฏิบัติเพื่ออยู่ร่วมกับสภาพแวดล้อมเหล่านั้นได้อย่างสมดุล บ้านน้ำดีพยายามปรับใช้ศักยภาพในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งดิน น้ำ ป่าไม้ แม่น้ำ ภูเขา ป่าเขาลำเนาไพรที่สวยงาม มีสัตว์น้ำ สัตว์ป่า และทรัพยากรที่มีค่าจากป่า ทั้งอาหารการกิน และวัสดุธรรมชาติที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ส่งผลให้ผู้คนในพื้นที่ดังกล่าวมีภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ น้ำ ภูเขา และการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมดังกล่าวอย่างมากมายนานแล้ว ดังนั้นรูปแบบนี้จึงเป็นการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การเดินป่า ชมธรรมชาติ ชมน้ำตก หรือการเข้าป่าเพื่อเรียนรู้ เป็นต้น

ด้านที่สอง คือศักยภาพและภูมิปัญญาทางสังคม วัฒนธรรมและเกิดการเชื่อมโยงไปสู่หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน อาจกล่าวได้ว่า เป็นความสัมพันธ์ด้านจิตใจของผู้คนในพื้นที่ที่ยังคงมีความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่น มีการรวมกลุ่มทางสังคมเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งในระบบเครือญาติและกลุ่มอาชีพต่างๆ รูปแบบการท่องเที่ยวที่ถูกถ่ายทอดออกมาในรูปของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มศิลปินวัฒนธรรม การแสดงแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม การสาธิตการทำกิจกรรมกลุ่ม ทอผ้า กลุ่มจักสาน กลุ่มตีมีด กลุ่มบริหารจัดการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน เป็นต้น

ด้านที่สาม คือศักยภาพและภูมิปัญญาทางพิธีกรรม ความเชื่อจารีตประเพณี หากมองลึกลงไปจะเป็นทุนด้านจิตใจหรือจิตวิญญาณ ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของสังคมที่คนในชุมชน

สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขหากคนในชุมชนมีจิตสำนึกร่วมหรือจิตสำนึกสาธารณะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีจริยธรรม ช่วยกันปกป้องคุ้มครองและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่มีอยู่และใช้อย่างคุ้มค่า รูปแบบที่เน้นการเรียนรู้วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่ ผ่านกระบวนการร่วมกัน ร่วมอยู่ และร่วมเรียนรู้ในกิจกรรมบ้านพักแบบโฮมสเตย์ เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และทำความเข้าใจต่อสิ่งที่คนในพื้นที่ได้ปฏิบัติและยึดถือ รวมทั้งกิจกรรมบายศรีสู่ขวัญ การแสดงออกทางด้านจิตใจของคนในชุมชนต่อแขกผู้มาเยือน เป็นต้น

ด้านที่สี่ คือศักยภาพทางทรัพยากรมนุษย์ และองค์กรต่างๆ ภายในชุมชน พื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะทางชาติพันธุ์ซึ่งมีผู้นำที่เป็นผู้นำตามความเชื่อและศรัทธาของชาติพันธุ์แลนแตน ส่วนใหญ่เป็นผู้อาวุโส และผู้นำทางความเชื่อที่เป็นทั้งผู้นำทางความคิด และการประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกชุมชน จากศักยภาพ และภูมิปัญญาในด้านต่างๆ จะเห็นว่า ชุมชนในพื้นที่แขวงหลวงน้ำทา สปป. ลาว ต่างมีศักยภาพและความรู้ต่อการดำรงชีวิตประจำวัน รวมทั้งการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชนและการบริหารจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชนได้ในระดับหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีกลุ่มองค์กรชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนส่งเสริมการบริหารจัดการภายในชุมชนให้สามารถพัฒนาภายใต้กระแสความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมใหม่ ปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่า ชุมชนเองมีศักยภาพและภูมิปัญญาที่เพียงพอหรือเข้มแข็งพอที่จะตอบโต้กับกระแสโลกาภิวัตน์หรือการพัฒนาความร่วมมือกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน แต่อาจจะยังขาดประสบการณ์และทักษะบางประการที่จำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาส่งเสริม หรือสนับสนุนให้ชุมชนมีอำนาจในการบริหารจัดการ หรือมีความรู้มากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตามศักยภาพและภูมิปัญญาทั้ง 4 ด้านนี้ ถือว่าเป็นรากฐานสำคัญในการทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และทำความเข้าใจกับเพื่อนบ้านต่างวัฒนธรรมให้เกิดการมองโลกมองสังคมกับมนุษย์ที่ต่างวัฒนธรรมอย่างเข้าใจซึ่งกันและกันอันจะนำมาซึ่งการเคารพในสิทธิและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ และเป็นรากฐานสำคัญของการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่มีความสอดคล้องกับศักยภาพและองค์ความรู้ของคนในท้องถิ่น รวมทั้งสอดคล้องกับสถานการณ์การท่องเที่ยวในปัจจุบันที่ไม่เพียงเป็นการท่องเที่ยวเพื่อความบันเทิงใจอย่างเดียว แต่เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการทำความเข้าใจผู้คนที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

3) เครือข่ายการเรียนรู้วัฒนธรรมการท่องเที่ยว

การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ในพื้นที่แขวงหลวงน้ำทา สปป. ลาว ในด้านหนึ่งได้ก่อให้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการ

การท่องเที่ยว จุดแข็ง จุดอ่อน และศักยภาพของแต่ละพื้นที่ ดังนั้นเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์และวัฒนธรรมควรเป็นเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ และเครือข่ายญาติธรรม ที่มุ่งเน้นการสานสร้างความสัมพันธ์ทั้งการไปมาหาสู่ และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร รวมถึงการวางแผนเพื่อการทำงานด้านวัฒนธรรมร่วมกันในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับงานของ ชุกลิน อนุวัจิตร และคณะ (2557) ที่กล่าวถึงรูปแบบและเครือข่ายของโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควรเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวเพื่อเป็นทางเลือกของนักท่องเที่ยวที่มุ่งการเรียนรู้และหาประสบการณ์ใหม่ ข้อค้นพบสำคัญอีกประการคือ จากการลงพื้นที่สำรวจภาคสนามและกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนพื้นที่หลวงน้ำทามีภูมิปัญญาและศักยภาพในการขับเคลื่อนหลายประการ แต่ยังคงมีเงื่อนไขและข้อจำกัด กล่าวคือ ด้านแรก เงื่อนไขขององค์ภาครัฐ หรือบทบาทของภาครัฐกับการพัฒนาและสร้างความพร้อมให้แก่ชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน แต่ละพื้นที่จะมีหน่วยงานที่กำกับดูแล เช่น สปป.ลาว มีแผนกแถลงข่าวท่องเที่ยวและวัฒนธรรม และวิทยาลัยครูหลวงน้ำทา หน่วยงานต่างๆ เหล่านี้สามารถลดช่องว่างในการเข้าถึงการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่ไม่เท่าเทียมกันในชุมชนได้ แต่อาจตอบสนองได้เพียงบางกลุ่มเท่านั้น ไม่ครอบคลุมทั้งหมด รวมทั้งการเตรียมความพร้อมของประชาชนในการตอบสนองต่อนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนที่ยังไม่ค่อยทั่วถึง

ประการต่อมาข้อจำกัดด้านพื้นที่โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่แขวงหลวงน้ำทาเป็นชายแดนลาว เมียนมา และสาธารณรัฐประชาชนจีน ประชากรส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อยที่ค่อนข้างเป็นกลุ่มที่เปราะบาง และมีความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนมากกว่าพื้นที่อื่นๆ ฉะนั้นความสัมพันธ์ของกลุ่มคนภายในชาติพันธุ์เดียวกัน กลุ่มคนต่างวัฒนธรรม ต่างองค์กร หรือต่างชุมชนจึงยากที่จะทำความเข้าใจได้ ต้องใช้ระยะเวลาในการทำทำความเข้าใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการท่องเที่ยว และการเข้ามาของนักท่องเที่ยวที่มีส่วนสำคัญและส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ภายในชุมชนเป็นอย่างยิ่ง

อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนชาติพันธุ์ ควรมุ่งเน้นการพัฒนาท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีดุลยภาพทางมิติเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญกับบทบาทของชุมชนต่างๆ ในพื้นที่ชายแดนที่มีความผูกพันกับพื้นที่อย่างยาวนาน ดังนั้นการนำคนในชุมชนเข้าร่วมวางแผนในการพัฒนาพื้นที่ทุกกระบวนการโดยการหาจุดเด่นทางประวัติศาสตร์ของแต่ละพื้นที่ และความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มคน เพื่อดึงเอาศักยภาพและภูมิปัญญาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะไปสู่การพัฒนาหรือการบริหารจัดการท่องเที่ยวจะทำให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาภูมิปัญญาในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์แลนแตนในพื้นที่บ้านน้ำดี สปป. ลาว มีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและงานวิจัยดังนี้

1) องค์กรชุมชน หรือชุมชนชาติพันธุ์ในพื้นที่ท่องเที่ยว ควร มีการประเมินศักยภาพและความพร้อมของชุมชนในการเข้าร่วมวางแผนการพัฒนาพื้นที่ทุกกระบวนการโดยหาจุดเด่นทางประวัติศาสตร์ของแต่ละพื้นที่ และความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อศักยภาพและภูมิปัญญาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะไปสู่การพัฒนาหรือการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป แนวทางการวิจัยในอนาคตควรเป็นงานวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการของคนในชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสร้างภูมิคุ้มกันชุมชนให้มากยิ่งขึ้น

2) การพัฒนาทักษะการบริหารจัดการ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมทั้งการเสริมสร้างอำนาจให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากยิ่งขึ้น ทั้งการมีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ บริหารจัดการ และแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งสามารถเข้าถึงแหล่งทรัพยากรสำคัญของชุมชน และมีทางเลือกที่หลากหลายในการจัดการทรัพยากรต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แนวทางการวิจัยควรเน้นกระบวนการวิจัยแบบ

มีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติการในมิติต่างๆ

3) หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีส่วนช่วยเหลือและสนับสนุนให้ชุมชนได้มีพลังและขอบเขตอำนาจในการบริหารจัดการ หรือการประชาสัมพันธ์ ยิ่งไปกว่านั้นต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เคารพซึ่งกันและกัน งานศึกษาวิจัยควรมุ่งเน้นการยกระดับองค์ความรู้และให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หวงแหน และรักษาความเป็นชุมชนชาติพันธุ์ดั้งเดิมไว้

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ไม่สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้หากไม่ได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือทั้งกำลังกาย กำลังใจ องค์ความรู้ และทุนทรัพย์จากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรมที่ได้มอบทุนสนับสนุนการทำวิจัยในครั้งนี้ สัญญาทุนเลขที่ 16/2558 รวมทั้งองค์กรประสานงานในระดับพื้นที่ทุกหน่วยงาน ทั้งในพื้นที่แขวงหลวงน้ำทา สปป. ลาว และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พร้อมทั้งชาวบ้านบ้านน้ำดีทุกท่าน ผู้ซึ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้านผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่

บรรณานุกรม

- ชุกสิน อุณวิจิตร และคณะ. 2557. รายงานการวิจัยโครงการพัฒนากลไกการจัดการท่องเที่ยวระดับชุมชนในพื้นที่เชียงราย-เชียงตุง-หลวงน้ำทาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน. สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ. กรุงเทพฯ.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2536. ท่องเที่ยวบุญบั้งไฟในอีสาน. สำนักพิมพ์มติชน. กรุงเทพฯ.
- บัวคำ ธงคำหาญ. 2554. วิถีชีวิตชาติพันธุ์แลนแตน การเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมที่แขวงหลวงน้ำทา สปป. ลาว. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม.
- ยุคลวัชร ภัคดีจักริวิวัฒน์ และคณะ. 2559. ไทยพวนกับกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบบูรณาการ. วารสารวิชาการ นวัตกรรมสื่อสารสังคม. 4(1); 18-32.